

เบื้องหลัง "The ASEAN Way" บทเพลงประจำอาเซียน

กองดุริยางค์ทหารบก

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘ หรืออีกเพียง ๒๗ เดือนข้างหน้า ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือเออีซี อย่างเต็มตัว (ASEAN Economic Community) นั้นหมายถึงกำแพงภาษีที่ร่อนลง จะเกิดโอกาสมากมาย ที่มาพร้อมกับความท้าทายแสนหนักหน่วง

ถ้าติดตามข่าวสารอยู่เสมอ จะพบว่าทุกภาคส่วน

ของสมาชิกอาเซียนไม่ได้ละเลยต่อการเตรียมตัวและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น หนึ่งในนั้นคือ "บทเพลง"

เพื่อเป็นไปตามกฎบัตรอาเซียนบทที่ ๔๐ ซึ่งระบุให้มีเพลงประจำอาเซียน โดยที่ประชุมเห็นชอบให้มีการจัดประกวด โดยมีคณะกรรมการตัดสิน ๑๐ คน จาก ๑๐ ประเทศสมาชิกอาเซียน และ ๓ คนจาก จีน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย

ในที่สุด **"The ASEAN Way"** หรือ **"วิถีแห่งอาเซียน"** ผลงานจากประเทศไทย ๑ ใน ๙๙ เพลงที่เข้าประกวด ก็ได้รับคัดเลือกเป็นเพลงประจำอาเซียน

"พยอม วลัยพัชรา" กรรมการผู้จัดการบริษัท สันสกฤต จำกัด ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง เล่าว่า เริ่มต้นจาก อ.กิตติคุณ สดประเสริฐ ผู้ประพันธ์ทำนองและเรียบเรียง และ สำเนา ไตรอุดม อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ประพันธ์ทำนองเพลงวิถีอาเซียน ติดต่อให้ช่วยเขียนเพลง เพื่อเป็นตัวแทนประเทศไทยส่งเข้าชิงชัยกับอีก ๙ ประเทศ เพลงที่แต่งจึงต้องแสดงเอกลักษณ์และเป็นสายใยที่ช่วยหลอมรวมใจชาวอาเซียนให้เป็นหนึ่งเดียว เป็นตัวแทนของทั้ง ๑๐ ประเทศ เนื้อเพลงจึงต้อง "เป็นกลาง" ที่สุด

"เนื้อเพลงจะตรงไปตรงมา และชัดเจนด้วยคำที่มีความหมาย แผ่ความรู้สึกร่วม ของความภูมิใจในความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียนเท่านั้น ดนตรี Anthem ก็มีมันดั่งขลัง ยิ่งใหญ่และเร้าใจ เมื่อแต่งเสร็จก็ใส่

ดนตรี แล้วฟังอีกครั้งก่อนจะยกขึ้นหรือปรับนิดหน่อยเพื่อให้เพลงออกมาลงตัวที่สุด

พยอมบอกอีกว่า การแต่งเพลงภาษาอังกฤษให้ประชาชน ๖๐๐ ล้านคนร้องด้วยความเข้าใจและซาบซึ้งในความหมายไม่ใช่เรื่องง่าย ฉะนั้น จึงต้องใช้คำที่เข้าใจง่าย แต่มีความหมายลึกซึ้ง หนึ่งในนั้นคือ Pride ความภาคภูมิใจ, Bond สายใย, Care ความเอื้ออาทร, Share การแบ่งปัน, Peace สันติภาพ, Prosperity ความเจริญรุ่งเรือง และที่สำคัญคือการหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงต้องมี Together ด้วยกันและกันแล้วจึงคิดวิธีการนำเสนอให้ออกมาสร้างสรรค์ที่สุด

"เรารู้ว่านี่คือเพลงประจำประชาชาติอาเซียน ซึ่งใช้บรรเลงในพิธีการที่ทุกคนต้องแสดงความเคารพ ก็จินตนาการว่าต้องมีคนพูด " Ladies and Gentlemen? please rise to the ASEAN Anthem..." ขอเชิญท่านผู้มีเกียรติยืนขึ้นแสดงความเคารพเพลงประจำประชาชาติของเรา... และความภูมิใจของชาวอาเซียนยามเมื่อธงโบกสะบัด จากนั้นก็ร้อยเรียงให้เข้ากับดนตรีที่อาจารย์ทั้ง ๒ ท่านร่างมาให้"

ผู้ประพันธ์เพลงอาเซียน (จากซ้าย) พยอม วลัยพัชรา, กิตติคุณ สดประเสริฐ และสำเภา ไตรอุดม

พยอมเล่าว่า ขณะแข่งขันเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ นั้นก็อยากชนะ เพราะเป็นโอกาสที่จะสร้างประวัติศาสตร์และชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทย ครอบครัว และตัวเอง ทว่า ผู้ร่วมชิงชัยจากประเทศอื่นๆ ล้วนมีชื่อเสียงระดับนานาชาติ อีกทั้งส่งมาชาติละ ๑๐ -๒๐ เพลง จึงไม่ได้คาดหวังนัก จึงตั้งใจทำงานอย่างมีความสุขไม่กดดันตัวเอง

"งานออกมาน่าพอใจ อาจารย์สำเภายังพูดเล่นๆ ว่า "มีลุ้น" ยิ่งผ่านเข้ารอบลึกๆ ยิ่งแอบปี่ การประกวดครั้งนี้โปร่งใสมากเพราะมีแต่หมายเลขประจำตัวผู้เข้าประกวด ไม่มีการแจ้งชื่อ กรรมการก็เป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น

"กรรมการบอกว่า The ASEAN Way เป็นเพลงที่ลงตัวที่สุดจาก ๙๙ เพลง เนื้อร้องสามารถสื่อความหมายครอบคลุมทุกมิติของความเป็นประชาคม เราภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้ร่วมสร้างประวัติศาสตร์ เชิดชูเกียรติภูมิของผู้ประพันธ์เพลงชาวไทยและคนไทยทุกคน และในวันนี้ The ASEAN Way ได้มีการแปลเป็นภาษาต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในทั้งสิบประเทศได้นำไปศึกษาและขับร้องเพื่อให้ซึมซับในอัตลักษณ์อันเป็นหนึ่งเดียวกันของเรา" พยอมเล่า

ด้าน สำเนา ไตรอุดม เล่าว่า ต้องคุยกับ อ.เกียรติคุณ ผู้แต่งเพลงร่วมกัน และอาศัยจินตนาการเข้าช่วย คือ ภาพของการประชุมอาเซียน แล้วเปิดเพลงที่ทุกคนยืนพร้อมกัน ว่าเพลงที่ได้น่าจะเป็นแบบไหน

"แต่งทำนองออกมา ๕ ทำนอง ให้อาจารย์กิตติคุณเลือกแต่งออกมาหลายวิธี ส่วนทำนองที่ใช้จริงคือทำนองที่แต่งขึ้นมาฉบับหนึ่งในวันที่อาจารย์เกียรติคุณมารับไฟล์ดนตรี เพราะแต่งเสร็จเพียง ๔ ทำนอง ทำนองสุดท้ายจึงใช้วิธีเล่นเปียโนแล้วอัดเสียง ซึ่งเป็นทำนองที่ใช้ในปัจจุบัน"

"คงเป็นเรื่องของจังหวะและอารมณ์ เพราะขึ้นก่อนหน้าคอนเสิร์ตเรื่องนั้นเรื่องนี้ไปหมด เพราะถือเป็นงานใหญ่ แต่ขึ้นสุดท้ายที่ไม่ได้คิดถึงทฤษฎีหรือเหตุผล กลายเป็นชิ้นที่ดีที่สุด" สำเนากล่าว

และเล่าว่า เมื่อได้ทำนองแล้ว อ.เกียรติคุณก็นำมาปรับแต่งเล็กน้อยให้มีความเสถียรและเพิ่มเติมส่วนท่อนแยก วางทริคไว้เล็กน้อย คือ ท่อนเริ่มต้นและท่อนแยกให้ทำนองเดียวกันทำให้เป็นเสียงสูง ๑ สเต็ป ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสองท่อน (Binary Form) ท่อนแรกคือ A เป็นทำนองเพลงหลักช่วงแรก ท่อน B เป็นช่วงที่เปลี่ยนอารมณ์จากท่อนแรก แต่เป็นจังหวะเดียวกัน ทำให้คนฟังรู้สึกคุ้นหู และอาจสงสัยว่าเคยได้ยินมาจากที่ไหน ซึ่งจริงๆ ก็มาจากต้นเพลงนั่นเอง

สำเนาเล่าว่า หลายครั้งที่ได้ยินเพลงอาเซียนเวย์ ก็รู้สึกขนลุก มีความภูมิใจลึกๆ และแอบคิดว่าคนอื่นจะรู้หรือเปล่าว່ว่าคนที่นั่งอยู่ตรงนี่คือผู้แต่ง แต่ไม่จำเป็นต้องประกาศ แคให้รู้ว่าคนไทยแต่งขึ้นและมีความภูมิใจก็พอ

"รู้สึกว่าคุณไทยไม่รู้สึกตื่นเต้นเหมือนการแข่งขันกีฬา ทั้งที่ความจริงเพลงอาเซียนยิ่งใหญ่กว่านั้น เพราะแต่งขึ้นครั้งเดียวและใช้ไปตลอด ไม่ใช่ ๔ ปีแต่งครั้งหนึ่ง อีกทั้งในอดีตก็มีความพยายามแต่งเพลงอาเซียนขึ้นมากะทั่งมีการตกลงประกวดและใช้เพลงนี้ตลอดไป"

ในส่วนของ กิตติคุณ สดประเสริฐ เล่าว่า โจทย์ของเพลงคือมีลักษณะที่แสดงความเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเรื่องวัฒนธรรมในอาเซียนถือเป็นจุดเด่นแต่ไม่อาจนำมาชูได้ เห็นได้จากภาพรวมของเพลงซึ่งไม่มีเครื่องดนตรีหลักเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมหรือความโน้มเอียงไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่นำปฏิกิริยาที่อาเซียนตั้งขึ้นมาใส่ไว้ในเนื้อเพลงที่มีดนตรีแนวคลาสสิก การเรียบเรียงจึงออกมาเป็นสากล

"การเรียบเรียงแบบนี้มีข้อดีคือ ทำให้คนนอกกลุ่มประเทศอาเซียนเข้าใจ "ความเป็นอาเซียน" โดยไม่ต้องมีเครื่องดนตรีของประเทศในกลุ่ม อย่างซอด้วง ซอด้วง หรืออังกะลุงของอินโดนีเซีย จึงได้เพลงที่ไพเราะ ฟังง่าย

ทำนองจำง่าย ฟังแล้วร้องตามได้เลย สิ่งที่มาคือเพลงต้องแสดงความยิ่งใหญ่ สง่างาม และบ่งบอกถึงความภูมิใจในความเป็นอาเซียน ชับร้องในลักษณะประสานเสียงร่วมกับวงออร์เคสตราขนาดใหญ่"

ย้อนไปเมื่อมีการประกวด ทุกอย่างถูกเก็บเป็นความลับแทบทั้งหมด ไม่มีโอกาสได้ฟังเพลงของทีมอื่นเลย ตัวกรรมการเองก็ไม่ว่าว่าเป็นเพลงของใคร จากประเทศอะไร

กิตติคุณเล่าว่า ครั้งนั้น มี พล.ร.อ.ม.ล.อัศนี ปราโมช เป็นประธานกรรมการตัดสิน ทราบว่ากรรมการจะให้คะแนนเพลงตามหมายเลขที่เข้าประกวดโดยไม่มีข้อมูลอื่นเลย ก่อนประกาศรางวัลก็เขียนหมายเลขบนแผ่นซีดี เมื่อทราบว่าเพลงจากประเทศไทยเป็นผู้ชนะ ก็มีกรรมการผู้ชำนาญการด้านการแต่งเนื้อเพลงจาก จีน ญี่ปุ่น และออสเตรเลียเป็นสักขีพยาน ส่งคอมเมนต์ให้แก่เนื้อเพลงบางส่วนเพื่อให้คำสละสลวย และลงกับจังหวะมากกว่าเดิม โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

"เราไม่ได้คาดหวังรางวัล เพราะกว่าจะทราบข่าวการประกวดก็เหลือเวลาน้อยมาก ลูกจะหุบกอดผมแล้ว เมื่อรู้ว่าชนะ เพลงของเราได้เป็นเพลงประจำประชาคมอาเซียนก็รู้สึกซาบซึ้ง แต่แปลกมากที่ตอนนั้นไม่มีข่าวเลย แม้แต่ช่องเดียว ผ่านไปหลายปีจึงจะมีคนติดต่อเข้ามา ภาณุ โรงเรียนต่างๆ ทอยมาขอความร่วมมือ ขอซีดีเพลงกันบ้างแล้ว เพราะประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเปิดในเวลาอันใกล้

"นี่คือผลพวงจากการศึกษาแบบไทย ที่ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่ชอบซึ่งต่อศิลปวิทยาการทุกอย่าง ไม่ใช่แค่เพลงดนตรี เขามองเป็นเรื่องความบันเทิงไม่ได้เป็นศิลปะ จึงเป็นความสำคัญชั่วครวญแต่ตอนที่ใช้จัดงานอีเวนต์ งานบันเทิงก็เท่านั้น

"ยิ่งประเทศไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้น ยิ่งทำให้ระบบการศึกษาและประชาชนห่างจากศิลปวิทยาการมากขึ้น ผมไม่ได้เรียกร้องอะไรให้กลุ่มผมที่ชนะเลิศ แต่น่าจะเป็นความภูมิใจของชาติเรา เพราะมันเป็นชัยชนะของประเทศ เป็นเพลงที่จะอยู่คู่กับอาเซียนตลอดไป" กิตติคุณ กล่าวทิ้งท้าย

แม้ "เออีซี" จะถูกพูดถึงและให้ความสนใจเพียงใด แต่หากมองลึกๆ แล้ว ก็อดสงสัยไม่ได้ว่า คนไทยให้ความสำคัญกับประชาคมอาเซียนอย่างจริงจังหรือไม่

หน้า ๒๐, มติชนรายวัน ฉบับวันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕

<http://www.matichon.co.th>